

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 25 ΜΑΪΟΥ 2015 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Διδαγμένο κείμενο

Πλάτωνος Πρωταγόρας (322a-d)

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχειρεῖ βωμούς τε ἰδρύνεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤϋρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής —πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική— ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σφῆζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δεῖσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; Νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντα νείμω»; «Ἐπὶ πάντα», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως».

A1. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι. . . φιλίας συναγωγοί».

Μονάδες 10

Απάντηση

Ἔτσι λοιπόν εφοδιασμένοι οι ἄνθρωποι αρχικά ζούσαν σκορπισμένοι και δεν υπήρχαν πόλεις· αφανίζονταν λοιπόν από τα θηρία, επειδή ήταν πιο αδύναμοι από αυτά από κάθε άποψη, και οι τεχνικές γνώσεις ήταν γι' αυτούς επαρκής βοήθεια για την ανεύρεση της τροφής τους, αλλά ανεπαρκής για την αντιμετώπιση των θηρίων – γιατί δεν κατείχαν ακόμα την πολιτική τέχνη, της οποίας μέρος είναι η πολεμική – αναζητούσαν, λοιπόν, να συγκεντρώνονται και να διασώζονται χτίζοντας πόλεις· κάθε φορά λοιπόν που συγκεντρώνονταν, αδικούσαν ο ένας τον άλλο, επειδή πράγματι δεν κατείχαν την πολιτική τέχνη, με αποτέλεσμα πάλι να διασκορπίζονται και να αφανίζονται. Ο Δίας λοιπόν, επειδή φοβήθηκε για το είδος μας μήπως αφανιστεί ολόκληρο, στέλνει τον Ερμή να φέρει στους ανθρώπους τον σεβασμό και τη δικαιοσύνη, για να είναι και μέσα πειθαρχίας για τις πόλεις και συνεκτικοί δεσμοί φιλίας (για τους πολίτες).

B1. «Ο ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας»: Να ερμηνεύσετε τη φράση.

Μονάδες 10

Απάντηση

Σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, ο ἄνθρωπος διαφοροποιείται του υπόλοιπου ζωικού βασιλείου, καθώς μοιράζεται κοινά στοιχεία με τους θεούς. Αυτά δεν εδράζονται στην ουσία του, καθώς κανένα δημιούργημα δεν μπορεί να εξισωθεί με το δημιουργό του αλλά σε όσα απέκτησε σε ύστερα στάδια της εξέλιξής του. Η παροχή της φωτιάς και των τεχνολογικών δεξιοτήτων από τον Προμηθέα έκανε τον ἄνθρωπο κοινωνό της θεϊκής ουσίας. Ο ἄνθρωπος με τον τεχνικό πολιτισμό του μεταβάλλει διαρκώς τη φύση γύρω του λειτουργώντας τρόπον τινά σαν δημιουργός-θεός. Η μεταμορφωτική δύναμη της φωτιάς μέχρι τη στιγμή της παρέμβασης του Προμηθέα αποτελούσε

αποκλειστικό κτήμα των θεών, δηλ. στοιχείο της θεϊκής ουσίας, και ένα από τα μυστικά της δύναμής τους. Εξάλλου η προέλευση των δώρων του Προμηθέα ήταν καθαρά θεϊκή, αφού από την Αθηνά και τον Ήφαιστο κλάπηκαν τόσο η φωτιά όσο και οι τεχνικές γνώσεις, προκειμένου να δοθούν στον άνθρωπο. Επομένως, η προσθήκη της γνώσης, την οποία αντιπροσωπεύει η φωτιά, διαχωρίζει τον άνθρωπο από τα υπόλοιπα έμβια όντα και τον αναβαθμίζει στο επίπεδο των θεών.

B2. «Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι . . . μετεχόντων»: Από ποιες φάσεις διέρχεται η προσπάθεια των ανθρώπων να δημιουργήσουν πολιτικά οργανωμένες κοινωνίες, σύμφωνα με το απόσπασμα;

Μονάδες 10

Απάντηση

Η δημιουργία πολιτικά οργανωμένων κοινωνιών, σύμφωνα με το απόσπασμα του Πρωταγόρα, δεν αποτέλεσε μια απλή και ευθύγραμμη διαδικασία, αλλά έβριθε εμποδίων και ανατροπών.

Προκειμένου να μπορέσει ο άνθρωπος να φτάσει στο σημείο να επιδιώξει τη συγκρότηση πόλεων πέρασε από τρία διαδοχικά στάδια. Αρχικά, παρουσιάζεται το στάδιο του Επιμηθέα στο οποίο συντελείται ο βιολογικός σχηματισμός του ανθρώπου. Σε αυτό, το ανθρώπινο είδος δε διέθετε καν τα απαραίτητα για την επιβίωση και κινδύνευε άμεσα με αφανισμό.

Έπεται το στάδιο του Προμηθέα, κατά το οποίο ο άνθρωπος αξιοποιώντας τα δώρα του Τιτάνα διασφάλισε τελικά την επιβίωσή του και άρχισε να παράγει πολιτισμό. Δημιούργησε τη θρησκεία και τη γλώσσα, ενώ παράλληλα πραγματοποιήθηκε η γένεση των τεχνών (*ἐπεχειρεί βωμούς τε ἰδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν*). Κατά τη φάση αυτή δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την επιβίωση του ανθρώπου και την προσαρμογή του στο φυσικό περιβάλλον, δηλαδή το έδαφος και το κλίμα. Χάρη στα δώρα του Προμηθέα και την έμφυτη νοημοσύνη του ο άνθρωπος ανέπτυξε ένα επίπεδο πολιτισμού που του επέτρεψε να επιβιώσει. Ξεπέρασε, δηλαδή, τον κίνδυνο του αφανισμού που φαινόταν βέβαιος και αναπότρεπτος, όταν ο Προμηθέας αντίκρουσε τον άνθρωπο στην κατάσταση που τον είχε αφήσει ο Επιμηθέας.

Τελευταίο στάδιο αποτέλεσε η απόπειρα σχηματισμού πόλεων, με τις δυσκολίες που γλαφυρά εξιστορεί ο Πρωταγόρας. Σχηματίζονται δηλαδή ευρύτεροι οικισμοί που διέπονται από ξεχωριστούς νόμους και έχουν ξεχωριστή πολιτική εξουσία. Όσοι συμμετέχουν στην άσκηση της εξουσίας ονομάζονται πολίτες, καθώς όμως η έννοια του δικαίου απουσιάζει ακόμα οι σχέσεις των ανθρώπων δεν διέπονται από ομόνοια, με αποτέλεσμα την καταστροφή οικισμών και την επιστροφή στο πρότερο στάδιο. Απόρροια των παραπάνω ήταν η παρέμβαση του Δία, ο οποίος μέσω του εντολοδόχου του Ερμή προσέφερε την πολιτική αρετή στους ανθρώπους (*αἰδῶ τε καὶ δίκην*). Κατά τη φάση αυτή οι άνθρωποι δέχονται κοινές ηθικές αξίες, με αποτέλεσμα τον περιορισμό των κοινωνικών ανταγωνισμών. Μόνο μετά από αυτή τη σωτήρια κίνηση του πατέρα των θεών ο άνθρωπος μπόρεσε να οργανώσει συγκροτημένες πολιτικές κοινωνίες και να απελευθερώσει το σύνολο των δυνατοτήτων του.

B3. Με βάση το απόσπασμα «οὐ γὰρ ἂν γένοιτο . . . ὡς νόσον πόλεως» του πρωτότυπου κειμένου και το μεταφρασμένο απόσπασμα που ακολουθεί, να δικαιολογήσετε την επιβολή της θανατικής ποινής σε όσους δεν μετέχουν στην πολιτική αρετή, παρόλο που ο Δίας την είχε δωρίσει σε όλους.

Πλάτωνος Πρωταγόρας (326e)

Ότι το πράγμα αυτό¹ το θεωρούν διδακτό και στο ιδιωτικό και στο δημόσιο επίπεδο, το αποδείξαμε ήδη. Ενώ, όμως, είναι το πράγμα αυτό διδακτό, αφού είναι κάτι που μπορεί να φροντίσει και να καλλιεργήσει κανείς, αυτοί διδάσκουν στους γιους τους τα άλλα, των οποίων η άγνοια δεν πρόκειται να επιφέρει ως ποινή τον θάνατο, αυτό όμως, την αρετή, που, εάν τα

αγόρια δεν τη μάθουν και δεν τη φροντίσουν, μπορεί να υποστούν ως ποινή και τον θάνατο και την εξορία και τη δήμευση της περιουσίας εκτός από τη θανάτωση και, με μια λέξη, τη συνολική καταστροφή του οίκου τους, αυτή δεν τη διδάσκουν και δεν τη φροντίζουν με κάθε δυνατή επιμέλεια!

1 την αρετή

Μονάδες 10

Απάντηση

Η αναφορά του Δία προς τον Ερμή για την πρόβλεψη ποινής για όσους δεν εκδηλώνουν στην καθημερινότητά τους την *αιδώ* και τη *δίκη* αναμφίβολα προκαλεί έκπληξη, δεδομένου ότι λίγες γραμμές πριν ο πατέρας των θεών έχει διακηρύξει την καθολικότητα των παραπάνω αρετών. Η ερμηνεία της διαπιστωθείσης αντίφασης πραγματοποιείται αν εντάξουμε τα λόγια του Δία στην ευρύτερη συλλογιστική του Πρωταγόρα, αναλογιζόμενοι και τις αναγκαίες υποχωρήσεις του σοφιστή στη θεατρικότητα του μύθου. Σύμφωνα με αυτόν ο άνθρωπος σταδιακά κατέκτησε τη δυνατότητα συγκρότησης πόλεων και συμβίωσης σε αυτές. Ο Πρωταγόρας επιστρατεύει τη θαυματουργή παρέμβαση του Δία και του Ερμή, προκειμένου να αισθητοποιήσει για τους ακροατές του με τρόπο ελκυστικό και ταιριαστό σε ένα παραμύθι τη μακροχρόνια και επίπονη πορεία συνειδητοποίησης της ανάγκης για υιοθέτηση της αιδούς και της δίκης από το ανθρώπινο είδος. Ο άνθρωπος επανειλημμένα προσπάθησε να υποτάξει το εγώ του και να σεβαστεί το συνάνθρωπο, για να καταφέρει να συμβιώσει μαζί του και να αντιμετωπίσει τους κινδύνους που τον απειλούσαν. Κάθε φορά που δεν τα κατάφερε, ξαναγύριζε στην κατάσταση του μονήρους βίου και απειλούνταν εκ νέου με εξαφάνιση. Έτσι, σταδιακά εκπαιδεύτηκε να σέβεται τον συνάνθρωπο, να υποχωρεί και να υποτάσσει το εγώ του στη συλλογική βούληση. Στην πορεία αυτή διαμορφώθηκαν η αιδώς και η δίκη ως το ελάχιστο απαιτούμενο επίπεδο αξιοπρέπειας που πρέπει να απολαμβάνει κάθε ανθρώπινο ον από τους ομοίους του και κατέστη δυνατό να συγκροτηθούν πολιτικές κοινωνίες. Επομένως, πίσω από τη θαυματουργική παρέμβαση του θείου αποσιωπάται για λόγους δραματουργικούς μια μακρά και επίπονη περίοδος προσαρμογής του ανθρωπίνου είδους.

Είναι πρόδηλο ότι ο Πρωταγόρας επ' ουδενί δεν αποδέχεται την καθολικότητα της κατοχής της πολιτικής αρετής από τους ανθρώπους, καθώς κάτι τέτοιο θα αναιρούσε τη θέση του σχετικά με την ανάγκη διδασχής αυτής. Η παρουσίαση της συζήτησης μεταξύ Ερμή και Διός και η συνακόλουθη τοποθέτηση του πατέρα των θεών και των ανθρώπων που συζητούμε εξυπηρετούν στόχους που σχετίζονται με τη φύση και τη γοητεία της διήγησης του Πρωταγόρα. Ο σοφιστής έχει επίγνωση πως η αιδώς και η δίκη -τουλάχιστον σύμφωνα με τις αντιλήψεις που πρεσβεύει ο ίδιος- δεν είναι έμφυτες στον άνθρωπο, αλλά προϊόν μακράς και πικρής πείρας. Ο νόμος είναι, για να χρησιμοποιήσουμε την έκφραση του Guthrie, «έργο του χρόνου, της πικρής πείρας και της ανάγκης». Με τη φράση αυτή του Διός ο Πρωταγόρας θέλει να τονίσει την αναγκαιότητα και την κρισιμότητα κατοχής της αρετής από όλους τους ανθρώπους. Για να το πετύχει αυτό, απειλεί με θανάτωση όποιον δεν μπορεί να νιώσει βαθιά μέσα του την ανάγκη να πειθαρχεί στις επιταγές της οργανωμένης κοινωνικής συμβίωσης. Η επιβολή θανατικής ποινής σε περίπτωση μη συμμόρφωσης κατατάσσει την αιδώ και τη δίκη ως πρωταρχικές αξίες στη συνείδηση των ακροατών του μύθου και αναδεικνύει την κρισιμότητά τους για τη θεμελίωση του ανθρωπίνου πολιτισμού.

B4. Να γράψετε στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω θέσεις, τη λέξη **Σωστό**, αν είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν είναι λανθασμένη:

α. Η δίκη και καταδίκη του Σωκράτη ήταν πολιτική δίωξη.

β. Ο Πλάτων με τα ταξίδια του στη Σικελία κατάφερε να εφαρμόσει το πολιτικό του όραμα.

γ. Ο Πλάτων ανέλαβε πολιτικά αξιώματα στην Αθήνα.

δ. Οι λογοτεχνικές ικανότητες του Πλάτωνα αποτυπώνονται στον «Πρωταγόρα».

ε. Στον διάλογο «Πρωταγόρας» ο Σωκράτης και ο Πρωταγόρας συμφώνησαν ότι η αρετή είναι διδακτή.

Μονάδες 10

Απάντηση

α. Σ

β. Λ

γ. Λ

δ. Σ

ε. Λ

B5. Να βρείτε στο παραπάνω διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη, απλή ή σύνθετη, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της αρχαίας ελληνικής:

λοχαγός, ἀγαλλίασις, θρέψις, βαθμίς, ἀφίξις, ὄχυρός, διάδημα, νεογνός, ὀλέθριος, δεισιδαίμων.

Μονάδες 10

Απάντηση

λοχαγός: ἄγοντα, συναγωγοί **ἀγαλλίασις:** ἀγάλατα, **θρέψις:** τροφάς, τροφήν, **βαθμίς:** βωμούς **ἀφίξις:** ἰκανή, ἰκανός, **ὄχυρός:** μετέσχε, εἶχον, ἔχοντες, ἔχων, μετεχόντων, μετέχοιεν, μετέχειν, μετέσχε, **διάδημα:** ὑποδέσεις, **νεογνός:** γένοιοντο, **ὀλέθριος:** ἀπώλλυντο, ἀπόλλοιτο, **δεισιδαίμων:** δείσας.

Γ. Αδίδακτο κείμενο

Θουκυδίδου *Ιστορίαι* Α. 15. 1-2 (εκδ. Teubner)

Τά μὲν οὖν ναυτικὰ τῶν Ἑλλήνων τοιαῦτα ἦν, τά τε παλαιὰ καὶ τὰ ὕστερον γενόμενα. ἰσχὺν δὲ περιεποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς χρημάτων τε προσόδῳ καὶ ἄλλων ἀρχῇ· ἐπιπλέοντες γὰρ τὰς νήσους κατεστρέφοντο, καὶ μάλιστα ὅσοι μὴ διαρκῆ εἶχον χώραν. κατὰ γῆν δὲ πόλεμος, ὅθεν τισὶ καὶ δύναιμι παρεγένετο, οὐδεὶς ξυνέστη· πάντες δὲ ἦσαν, ὅσοι καὶ ἐγένοντο, πρὸς ὁμόρους τοὺς σφετέρους ἐκάστοις, καὶ ἐκδήμους στρατείας πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ἐπ' ἄλλων καταστροφή οὐκ ἐξῆσαν οἱ Ἕλληνες. οὐ γὰρ ξυνειστήκεσαν πρὸς τὰς μεγίστας πόλεις ὑπήκοοι, οὐδ' αὖ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἴσης κοινὰς στρατείας ἐποιοῦντο [...].

ἐξῆσαν στρατείας= ἔκαναν εκστρατείες

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του κειμένου.

Μονάδες 20

Απάντηση

Η ναυτική κατάσταση των Ελλήνων υπήρξε τέτοια, και στο μακρινό και στο εγγύς παρελθόν. Απέκτησαν όμως μεγάλη δύναμη όσοι ασχολήθηκαν με αυτή, εξαιτίας της αύξησης των εσόδων και της επικυριαρχίας τους σε άλλους. Και μάλιστα όσοι (λαοί) δεν είχαν επαρκή (εδαφικό) χώρο επιτιθέμενοι σε νησιά τα κατακτούσαν. Στη στεριά όμως, δε διεξήχθη κανένας πόλεμος από τον οποίο κάποιος να αποκτήσουν δύναμη. Γιατί οι Έλληνες δεν έκαναν πολύ μακρινές εκστρατείες από την πατρίδα τους με στόχο την καταστροφή άλλων (πόλεων) και όλοι (οι πόλεμοι) που πραγματοποιήθηκαν έγιναν ανάμεσα σε γειτονικά κράτη. Γιατί ούτε ακολουθούσαν τις μεγαλύτερες πόλεις ως υπήκοοι ούτε πάλι οι ίδιοι από κοινού έκαναν εκστρατείες ως ισότιμοι.

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ἦν: το τρίτο ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα

ἐλαχίστην: τη δοτική πληθυντικού του συγκριτικού βαθμού στο ίδιο γένος

προσσχόντες: το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή

ἐπιπλέοντες: το δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο προστακτικής του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή

κατεστρέφοντο: το τρίτο ενικό πρόσωπο προστακτικής παρακειμένου στην ίδια φωνή

μάλιστα: τον θετικό βαθμό

διαρκῆ: την κλητική ενικού του αρσενικού γένους

ἐκδήμους: τη δοτική πληθυντικού του θηλυκού γένους

οὐδείς: τη γενική ενικού του θηλυκού γένους

ἐξῆσαν: το απαρέμφατο του αορίστου β'.

Μονάδες 10

Απάντηση

ἦν: ἔσται, **ἐλαχίστην:** ἐλάττωσι, **προσσχόντες:** πρόσσχωμεν, **ἐπιπλέοντες:** ἐπιπλεῖτε, **κατεστρέφοντο:** κατεστράφθω, **μάλιστα:** μάλα, **διαρκῆ:** διαρκές, **ἐκδήμους:** ἐκδήμοις, **οὐδείς:** οὐδεμιᾶς, **ἐξῆσαν:** ἐξελεθῆν

Γ3.α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω τύπων: **τὰ ναυτικά, αὐτοῖς, ἄλλων** (το πρώτο στο κείμενο), **ἐπὶ καταστροφῆ, ὑπήκοοι.**

μονάδες 5

Απάντηση

τὰ ναυτικά: υποκείμενο του ρήματος ἦν, αττική σύνταξη.

αὐτοῖς: αντικείμενο της μετοχής πρόσσχοντες.

ἄλλων (το πρώτο στο κείμενο): γενική αντικειμενική στο ουσιαστικό ἀρχῆ.

ἐπὶ καταστροφῆ: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο οὐκ ἐξῆσαν.

ὑπήκοοι: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο εννοούμενο υποκείμενο οἱ Ἕλληνες μέσω του ξυνειστήκεσαν.

Γ3.β. «**ἰσχὺν δὲ περιεποιήσαντο ὁμῶς οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς**»: Να μεταφέρετε την παραπάνω πρόταση στον πλάγιο λόγο με όλους τους δυνατούς τρόπους, με εξάρτηση από τη φράση: «**Ἄπαντες γινώσκουσι**».

μονάδες 5

Μονάδες 10

Απάντηση

Το ρήμα από το οποίο θα εξαρτηθεί ο πλάγιος λόγος είναι γνωστικό γεγονός που επιτρέπει τη μετατροπή της κύριας πρότασης κρίσεως και στις τρεις ισοδύναμες εκφορές (ειδική πρόταση, ειδικό απαρέμφατο, κατηγορηματική μετοχή).

Ειδική πρόταση

Ἄπαντες γινώσκουσι ὅτι/ ὡς ἰσχὺν δὲ περιεποιήσαντο ὁμῶς οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς.

Παρατήρηση

Η εξάρτηση βρίσκεται σε αρκτικό χρόνο (ενεστώτας), επομένως δεν απαιτείται η μετατροπή του ρήματος της πρότασης κρίσεως σε ευκτική του πλαγίου λόγου.

Ειδικό απαρέμφατο

Άπαντες γινώσκουσι ἰσχύν δὲ περιποιήσασθαι ὅμως οὐκ ἐλαχίστην τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς.

Παρατήρηση

Το υποκείμενο του απαρεμφάτου τρέπεται σε αιτιατική λόγω ετεροπροσωπίας.

Κατηγορηματική μετοχή

Άπαντες γινώσκουσι ἰσχύν δὲ περιποιησάμενους ὅμως οὐκ ἐλαχίστην τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς.

Παρατήρηση

Η κατηγορηματική μετοχή τίθεται σε πτώση αιτιατική για να συμφωνεί με το υποκείμενό της (τοὺς προσσχόντας) το οποίο λειτουργεί και ως αντικείμενο του ρήματος εξάρτησης το οποίο συντάσσεται με αιτιατική.

Τὰ μὲν οὖν ναυτικὰ τῶν Ἑλλήνων τοιαῦτα ἦν, τὰ τε παλαιὰ καὶ τὰ ὕστερον γενόμενα. ἰσχύν δὲ περιποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς χρημάτων τε προσόδῳ καὶ ἄλλων ἀρχῇ· ἐπιπλέοντες γὰρ τὰς νήσους κατεστρέφοντο, καὶ μάλιστα ὅσοι μὴ διαρκῆ εἶχον χώραν. κατὰ γῆν δὲ πόλεμος, ὅθεν τισὶ καὶ δύναμις παρεγένετο, οὐδεὶς ξυνέστη·

πάντες δὲ ἦσαν, ὅσοι καὶ ἐγένοντο, πρὸς ὁμόρους τοὺς σφετέρους ἑκάστοις, καὶ ἐκδήμους στρατείας πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ἐπ' ἄλλων καταστροφῆ οὐκ ἐξῆσαν οἱ Ἕλληνες.

οὐ γὰρ ξυνειστήκεσαν πρὸς τὰς μεγίστας πόλεις ὑπήκοοι, οὐδ' αὖ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἴσης κοινὰς στρατείας ἐποιοῦντο.

Τοιαῦτα λοιπὸν υπήρξαν τα ναυτικὰ των Ἑλλήνων και τα παλαιὰ και τα νεώτερα. Οπωσδήποτε, ὅσοι ἐστρεψαν την προσοχὴν και δραστηριότητα των εις αυτά, απέκτησαν σημαντικὴν δύναμιν, ὄχι μόνον διὰ της αὐξήσεως των εισοδημάτων των, ἀλλὰ και διὰ της επεκτάσεως της κυριαρχίας των ἐπὶ ἄλλων. Διότι, πλείοντες κατὰ των νήσων, ὅσαι ἰδίως δεν εἶχαν χώραν επαρκῆ, ἤρχισαν να τας καθυποτάσσουν. Κατὰ ξηρὰν, ὅμως, κανεὶς πόλεμος δεν ἐγινε, τοιοῦτος, τουλάχιστον, ἀπὸ τον ὁποῖον να προέλθη σημαντικὴ ἀύξησης δυνάμεως, ἀλλ' ὅλοι ὅσοι τυχόν ἐγιναν, ἦσαν πόλεμοι μεταξύ ὁμόρων, ἐνῶ εκστρατεῖαι εις ξένας και μακρυνὰς χώρας χάριν κατακτήσεως ἄλλων δεν επεχειροῦν οἱ Ἕλληνες. Διότι οὔτε με τα ισχυρότερα κράτη ἐτάσσοντο ως υπήκοοι, οὔτε, ἐξ ἄλλου, ηγώνοντο εθελουσίως ως ἴσοι πρὸς κοινήν εκστρατεῖαν, ἀλλ' οἱ πόλεμοὶ των ἦσαν μάλλον πόλεμοι μεμονωμένως διεξαγόμενοι ἀπὸ ἓνα γείτονα ἐναντίον του ἄλλου.